

PROF. DR. MUSTAFA ÖZTÜRK'ÜN KUR'ÂN METNİ VE VAHYİN KEYFİYETİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN VE ÜSLÛBUNUN TENKİTLİ ANALİZİ

Doç. Dr. Yunus Emre Gördük

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Ana Bilim Dalı

İÇİNDEKİLER

1.Giriş _____	3
2.Mevcut Durum _____	4
3.Prof. Dr. Mustafa Öztürk'ün Daha Önceki Beyânâtı _____	6
4.Gelinen Nokta _____	8
5.Fikrî Arkaplanın Analizi _____	8
6.Fikrî Arkaplanın Değerlendirmesi _____	10
7.Fikrî Arkaplanın Uygulama Aşaması-Vahyin ve İnzâlin Keyfiyeti _	14
8.Öztürk'ün Görüşü Tam Olarak Hangisi? _____	16
9.Kalem Sûresinde Geçen “Zenîm” Lafzı Münâsebetiyle _____	18
10.Öztürk'ün Görüşü Şüphe Giderici mi? _____	21
11.Tarihselci Perspektifin Tepeden Bakma Alışkanlığı _____	21
12.“Problemimi Bu Şekilde Çözüyorum” Söylemi _____	23
13.Kaybettiğimiz Teslimiyet _____	24
Sonuç _____	25

PROF. DR. MUSTAFA ÖZTÜRK'ÜN KUR'ÂN METNİ VE VAHYİN KEYFİYETİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN VE ÜSLÛBUNUN TENKİTLİ ANALİZİ

Yunus Emre Gördük¹

1. Giriş

Son günlerde ülke gündemi, en azından ilahiyatçıların ve Kur'ân çalışmaları ilgi duyanların gündemi Prof. Dr. Mustafa Öztürk'ün Kur'ân ile ilgili sözlerini içeren video ile çalkalandı. Buna mukabil ağzına geleni söyleyen, hakaretler eden hatta ölüm tehditlerine yeltenen kimseler olduğu gibi daha düşük tonda eleştiren, isim vermeden meseleyi ele alan, zülfîyâre dokunmadan teğet geçen kimseler de oldu. Bazı kimseler de “benim yazacaklarım kimin umurunda” düşüncesiyle ve bilvesile eşimle, dostumla, arkadaşım ile münakaşaya girmeyeyim mülâhazasıyla susmayı tercih etti. Leh-te ve aleyhte ortaya çıkan aşırılıklar, bunun yanında oluşan mânevî tahribat nedeniyle benim açımdan da böyle bir yazının kaleme alınması mecburiyeti doğmuş oldu. Zira iman ettiğimiz doğruları ve hakkı söyleme mükellefiyeti adına eli kalem tutan herkesin sorumlu olduğu kanaatindeyim.

Mâlumdur ki nefret ve adâvet nazarı kişinin iyi yönlerini görmeyi engellediği gibi muhabbet ve hayranlık nazarı da hataları ve kötü yönleri görmeyi engellemektedir. Yayınlanan ifadelerinde Öztürk'ün üslup problemi olduğu âşikârdır ancak anlaşıldığı kadarıyla bu üslup onun sahip olduğu fikrî arka plandan beslenmektedir. Bununla birlikte çalışkan, zeki, kalemi kuvvetli ve nâtıkası akıcı bir akademisyendir. Meslektaş olarak ortaya koyduğu eserlerin aşırılık içermeyenlerini ve faydalı olan kısımlarını takdir ederim. Dolayısıyla kendisine özel bir muhabbetim yahut nefretim olmadığı için lehte yahut aleyhte gözlerimi kör eden bir unsur bulunmamaktadır. Bu arada kişinin şahsı ile fikirlerinin birbirinden ayrı tutulması esastır. Bir bakıma ikisi ayrılmaz bir bütün sayılsa bile, beğenilmeyen ve reddedilen görüşün sahibine husûmet beslemek ve düşman olmak gerekmez.

1 Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Ana Bilim Dalı.

Bu çerçevede yapılacak tenkit, Öztürk'ün Kur'ân metni ve vahyin keyfiyetiyle ilgili fikrî söylemine ve bunu icrâ ederken kullandığı üslûba dâirdir. Daha önce mevcut görüşe yönelik bir takım ilmî tenkitler yapılmıştı. Buna son günlerde yenileri ve konunun ele alındığı bazı televizyon programları da eklenmiş oldu.² Dolayısıyla bu makalede yapılacak olan analiz, bahsi geçen video çerçevesinde kalacak; daha ziyâde durumun tahlilini, fikrî arka planıyla birlikte yaklaşım tarzının tespitini ve kısaca tenkidini içerecektir. Nitekim insanın değeri, Allah'ın sıfatları, Kur'ân metnindeki kevnî âyetler, metnin ilk muhatapları, Ebû Leheb'e kimin beddua ettiği, Kur'ân'ın tarihselliğinin ne anlama geldiği gibi o kadar farklı konudan bahsedilmektedir ki hepsinin bir makalede detaylarıyla birlikte ele alınması mümkün değildir. Kezâ makale, Öztürk'ün okumasından ziyâde onun bahis mevzuu ettiği iddia ve yorumlar karşısında meseleyi tam olarak kavrayamayıp tereddüde düşenlerin, özellikle de gençlerin okuyup istifâde etmeleri ümidiyle kaleme alınmıştır. Böylelikle hem tarihe not düşmek hem de arkada kalan enkazın toparlanmasına katkıda bulunmuş olmak en temel gâyemizdir.

Nihâyet, âlemlerin Rabbi olan Yüce Allah'ın, O'nun şerefli elçisi Hz. Peygamber'in (sas) ve Kur'ân-ı Kerim'in hukuku şüphesiz ki bir Müslüman için bütün hukukların üzerindedir.

2. Mevcut Durum

Sosyal medyadaki infiâlin ardından Ruşen Çakır'ın programına konuk olan Öztürk, kendisinin normal şartlar altında/derslerinde akademik dile ve terminolojiye sadık olduğunu, bahis mevzuu videonun eski olduğunu, özel bir mekânda özel bir sohbette çekilmiş olduğunu, birilerinin bunu beklenmedik bir anda servis ettiğini, nihâyet yaşanan durumun organize bir linç hareketi olduğunu söylemektedir. Kullandığı üslup için özür

2 Örnek olarak bkz. Erkan Baysal, Kur'an Lafzı Allah'a Ait Değil mi? <https://www.yorungedergi.com/2019/01/kuran-lafzi-allaha-ait-degil-mi/>; Savaş Kocabaş, Gerçekten de Tarihselcilerin Gelenekten Referansları Var mıdır? <https://www.milligazete.com.tr/makale/1773203/savas-kocabas/gercekten-de-tarihselcilerin-gelenekten-referanslari-var-midir>; Avnullah Enes Ateş, Kur'an'ın Lafzı Hz. Peygamber'e mi ait? <https://www.youtube.com/watch?v=AO73yqT8ArI&feature=youtu.be>; Diyanet TV, Kur'an Hakkında İddialar ve Cevaplar (2)- (Dini Gündem 11. Bölüm) <https://www.diyaret.tv/dini-gundem/video/kuran-hakkinda-iddialar-ve-cevaplar-2--dini-gundem-11-bolum>; Celil Kiraz, Prof. Dr. Celil Kiraz Mustafa Öztürk'e Cevap Verdi <https://gurbettekierzurum.com.tr/haber/5845614/prof-dr-celil-kiraz-mustafa-ozturk-e-cevap-verdi>; Halis Aydemir, Kur'an'a "beşer sözü ve çapsız" iftirası! <https://www.youtube.com/watch?v=RoZdCtYfx4o&feature=youtu.be>; Yunus Vehbi Yavuz, Kur'an Allah'ın Kitabıdır <https://onlinegiresun.com/prof-dr-yavuz-kuran-alahin-kitabidir/>; İshak Özgel, Kur'ân Allah'ın Kelâmıdır <https://www.youtube.com/watch?v=DcyatjDmF9k> (Yazılı ve görsel kaynakların erişim tarihleri: 10/12/2020).

dileyen Öztürk, bununla birlikte vahyin keyfiyeti ile ilgili görüşlerinin arkasında olduğunu, sohbet esnasında adeta canını sıktıkları için bir “fıtırma” durumunda o üslupla konuştuğunu belirtmektedir. Ayrıca her şeyden bıkmış olduğunu, olanlar üzerine fakülte idaresine verdiği emeklilik dilekçesiyle adeta üzerinden bir yükün kalktığını, Giresun’a gidip balığa çıkacağını ve fındık toplayacağını söyleyen Öztürk; buna felsefe, sosyoloji, sosyal psikoloji gibi alanlara eğileceğini ve başladığı tefsiri bitirmek istediğini de eklemektedir.³

İnfiâl uyandıran ve yoğun tepki toplayan kısa videonun yaklaşık 40 dakikalık uzun şeklinin⁴ tamamı tarafımızdan dikkatle izlenmiştir. Daha önce tamamı neşredilmiş miydi bilemiyorum ancak hem parçasına hem de tamamına son günlerde ortaya çıkan münasebetle muttali olduğumu belirtmeliyim. Söz konusu videonun sosyal medyada paylaşılan parçasıyla ilgili olarak; yeni olmayan bir videonun bir kısmının ansızın servis edilmesini ve bu servis üzerinden infiâl uyandırılmasını; yöneltilen galiz küfürleri ve tehditleri asla tasvip etmek mümkün değildir. Öztürk o özel mecliste kantarın topuzunu kaçırmış ve meramını, kullanmaması gereken ifadelerle anlatmaya çalışmışsa da bunun izinsiz neşredilmemesi gerekirdi. Zira konuşma özel muhataplara hitaben yapılmıştır. Öte yandan böyle bir konuda özel muhataplara ayrı genel muhataplara ayrı şekilde konuşmanın tutarlı olup olmadığı da tartışılabilir fakat yine de bunun kararı konuşmacıya ait olmalıdır. Bunların yanı sıra yapılan ölçülü tenkitleri ve verilen ilmî cevapları linç, tezvirat, komplo ve karalama olarak değerlendirmek de yanlıştır. Elbette cevaplar verilecek tenkitler yapılacaktır, zira söz ağızdan, yazı kalemden çıktıktan ve bir şekilde intişâr ettikten sonra sahibini aşmakta; olumlu-olumsuz tesirleri dolayımında giderek umûmîleşmektedir.

Videonun tamamında görüldüğü kadarıyla Öztürk adeta monolog şeklinde konuşmaktadır, yani öfkelenmesine sebebiyet verecek bir karşılıklı atışma yahut müdahalenin söz konusu olmadığı görülmektedir. Video başlamadan önce kendisine bazı soruların sorulduğu anlaşılmaktadır. Öztürk sakince başlayıp devam eden bir konuşma sürecinde bunlara cevap vermekte; hatta tepki çeken ifadelerinin başında “Üstadım bunu nerden yapıyorsun?” cümlesiyle soruyu kendisi sormakta ve anlattıklarını teyit etmek üzere söze tekrar başlamakta ve dozajı arttırmaktadır.

3 Bkz. Rusen Cakir Medyascope (youtube kanalı); <https://www.youtube.com/watch?v=POUYLx4qPLY> (Erişim tarihi: 09/12/2020)

4 Bkz. Academia Verum youtube kanalı; https://www.youtube.com/watch?v=Kvt_5VFBiWI (Erişim tarihi: 09/12/2020)

Söz konusu sohbet meclisindekilerin kayıt yaptığının Öztürk tarafından bilindiği anlaşılmaktadır. Yani gizli bir çekim faaliyeti değildir. Hatta videonun en sonunda Öztürk kameraya el sallayıp izleyicilere selam vermektedir. Dolayısıyla videonun medya ve sosyal medya mecralarına düşebileceği, tahmin edilebilir bir durumdur. Her cepte akıllı telefonlar marifetiyle birer kameranın bulunduğu, sosyal iletişim kanallarının bu kadar mebzûl olduğu bir zamanda, kayıt altına alınan hiçbir sohbetin özel kalacağının garantisi yoktur. Öte yandan her ne olursa olsun; ister genel hitap isterse özel sohbet, bir tefsir profesörüne Kur’ân metniyle ilgili tahfif ve tahkir içeren ifadeler yakışmamıştır. Müslümanım diyen herhangi bir âmî insan bile kelimelerini bu kadar özensiz seçmemelidir. Kur’ân metni için “çapsız” demek, ziyâdesiyle çirkin ve gönül yaralayıcıdır. Kur’ân her şeyden önce kelâmullah olduğuna iman ettiğimiz kitaptır. Âdâba ve üsluba riâyet konusunda Öztürk’ün diğer kullardan öte bir ayrıcalığı olamaz. Dolayısıyla videoyu izleyenlerin tepki göstermesi kaçınılmazdır. Yöneltilen galiz küfürlerin ve can güvenliğine kastetmekten bahseden ifadelerin de kabul edilemez olduğu ise izâhtan vârestedir. Mezkûr videonun alâkasız bir zamanda ve ansızın servis edilmesinin arkasında provokatif ellerin olduğu da akla ilk gelen şeylerdendir. Öyle veya böyle, video neşredildikten sonra birçok insanın kafası karışmış, özellikle çalışmalarına Temel İslam Bilimleri alanında devam eden birçok ilahiyatçı açıklama talebiyle soru yağmuruna tutulmuştur. Bu yazının vücûda gelmesinin sebeplerinden biri de budur.

3. Prof. Dr. Mustafa Öztürk’ün Daha Önceki Beyânâtı

Yukarıda bahsi geçtiği üzere bugünlerde tamamı yayınlanan yahut bizlerin tamamına bugünlerde muttali olduğumuz videonun içeriğinden, çekimin, aynı konunun ilk gündeme getirildiği günlerin akabinde, yani muhtemelen 2018 sonlarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Hatırlanacağı gibi o günlerde, daha önce yapılan bir sempozyumdaki ifâdeleri bağlamında lafız-mâna meselesi yine gündeme oturmuş ve bunun akabinde 15 Aralık 2018 tarihli Karar gazetesindeki köşesinde Öztürk durumu şu cümlelerle özetlemişti:

“Son hücum, birkaç sene önce düzenlenen Cihad sempozyumuna ait kitaptaki irticali müzakereler arasında yer alan konuşmamın önünü arkasını kesip ‘Tarihselci Mustafa Öztürk Tevbe Suresini İnkâr Ediyor.’ başlığıyla sosyal medyada yayımlama ve linç kampanyası

başlatma tarzındadır. İrticali konuşma sırasında insan meramını tam anlatamayabilir veya maksadını aşar tarzda anlaşılabilir ifadeler kullanabilir; ancak bu tür ifadelerden hareketle bir müslümanı ‘âyet/sure inkârcısı’ diye yaftalamak insaf ölçüsüyle bağdaştırılabilir bir tavır değildir.”

Görüldüğü gibi Öztürk irticâli konuşmada meramını tam olarak anlatamadığını ve maksadını aşar tarzda anlaşılabilir ifadeler kullanabileceğini yine bir özeleştirici şeklinde ikrar etmektedir. (Bunun bir benzerini, yukarıda değinildiği üzere Ruşen Çakır’la olan söyleşisinde de dile getirmiştir.) Dolayısıyla söylediklerinin, Kur’ân Hz. Peygamber’in kelâmıdır şeklinde anlaşılmasını gerektiğini, merâmını tam olarak anlatamadığını ve maksadını aştığını söylemiş olmaktadır çünkü o günkü güncel tepki de bununla ilgilidir. Aynı yazıda Öztürk “Kur’ân’ın Allah kelâmı olduğu İslam dairesi içinde tartışmaya açık bir konu değildir. Kur’ân elbette ilâhî bir vahiydir. Ancak vahyin nüzul-inzal keyfiyeti ve Hz. Peygamber’e intikal şekli öteden beri tartışılan bir meseledir.” diyerek kendisinin katıldığı görüşü şöyle ifade etmektedir:

“Vahyin inzal keyfiyeti konusuna gelince, İslâmî kaynaklarda bu konu ile ilgili üç farklı görüş nakledilir. Geçmişte ve günümüzde hâkim kabul gören ilk görüş Kur’ân vahyinin hem lafız hem mana olarak inzal edildiği yönündedir. Bizim tercih ettiğimiz ikinci görüş ise Zerkeşî ve Suyûtî gibi Sünnî âlimler tarafından ikinci sırada nakledilir. Buna göre Cebrail Kur’ân vahyini özellikle salt manalar (mefhumlar) olarak indirmiş; Rasûlullah bu manaları bellemiş ve Arap dilinin ifade kalıplarına kendisi döküvermiştir. Bakara 2/97 ve Şuarâ 26/194. âyetlerde Kur’ân’ın inzal edildiği mahal, Hz. Peygamber’in kalbi/idraki diye belirtilmiş; fakat vahyin lafzen mi yoksa manen mi nazil olduğu tasrih edilmemiştir. Bu bağlamda, Kur’ân vahyinin mana/mefhum olarak inzal edildiği yönündeki görüşü benimsediğimizi bir kez daha belirtmeliyiz. Bu görüşle ilgili delillerimizden biri Şuarâ 26/196. âyetteki “ve-innehû lefi zübürî’l-evvelîn” ifadesi ile A’lâ 87/18. âyetteki “inne hâzâ lefi’s-suhufi’l-ûlâ” ifadesinde Kur’ân’daki mesajların geçmiş peygamberlere gönderilen vahiylerde de mevcut olduğundan söz edilmesidir.”⁵

5 Bkz. Karar Gazetesi <https://www.karar.com/yazarlar/mustafa-ozturk/kuran-vahyinin-inzal-keyfiyetine-dair-gorus-tercihim-8675> (Erişim tarihi: 09/12/2020)

4. Geline Noka

Durum gerçekten de konu ilk gündeme geldikten sonra  zt rk' n yaptığı açıklama minv lindeyse, yani kendi if desiyle Zerke   ( . 794/1392) ve Suyutî'nin ( . 911/1505) ikinci sırada zikrettiği görüşe katılıyorsa sorun nerededir? Söz konusu ikinci görüşe göre de Resûlullah'a gönderilen âyetler vahiydir, onları getiren Cebrail'dir. Dolayısıyla Resûlullah tarafından Arap dilinin kalıplarına dökülen kelâmın sahibi, göndericisi, tasdik edicisi Allah'tır ki yine  zt rk' n kendisi Kur'ân'ın "Allah kelâmı" olduğunun tartışmaya kapalı olduğunu belirtmiştir.

Peki  zt rk' n konuyla ilgili g r    gerçekten bu mudur? EĞer buysa problem nerededir? Yoğun tepkilere hedef olan sadece üslup mudur? EĞer bu değilse, yukarıda değinilen yazısında meseleyi gei tirmesi neyle açıklanacaktır?

Öyle görünüyor ki ortada ya bir kafa karışıklığı yahut kanaatini net bir şekilde ifade edememe problemi söz konusudur ve  zt rk' n vahiy-inzal keyfiyetiyle ilgili g r    gazetede yazdığından çok daha farklı bir noktada seyretmektedir. Nitekim ifadeleri çelişki içermekte, konuştuğu ile yazdığı şeyler tutarlılıktan uzak görünmektedir. Bu kanaate niçin vardığımız, son günlerde sosyal medyaya servis edilen parçanın bütününe, yani videonun tamamına bakıldığı zaman net bir şekilde anlaşılmaktadır ki kendisi bu görüşünün arkasında olduğunu deklare etmiştir. Bahsi geçen video⁶ ba ından sonuna kadar izlenince bu makalede yapılacak olan analiz daha net anlaşılacaktır.

5. Fikrî Arkaplanın Analizi

Öztürk mezkûr videodaki sözlerine Kur'ân'la ilgili; mâna da lafız da Allah'tan ve mâna Allah'tan lafza dökme i i Resûlullah'tan şeklinde iki okuma tarzının/vahiy algısının olduğunu; bunların her ikisinin de sorunlarının olduğunu ancak ikincisinin daha az sorunlu göründüğünü söyleyerek ba lamaktadır.

6 Bkz. Academia Verum youtube kanalı; https://www.youtube.com/watch?v=Kvt_5VFBiWI (Erişim tarihi: 09/12/2020) Yazıda  zt rk' n görüş ve yaklaşımları, linki verilen bu videonun içeriğinden istifadeyle analiz edileceği için zikredilen referans linki defaultte tekrar edilmeyecektir.

Ona göre Kur'ân âyetlerinde Allah'ın gazap etmesi, kâfirlere hiddetlenmesi, lanet etmesi, cehennemde derilerini yenileyip tekrar tekrar yakacağım demesi gibi hususlar Allah'a yakışacak türden şeyler değildir. İnsanın Allah karşısında kıymet-i harbiyesi yoktur ki onu hedefe koysun ve örneğin cehennemde derilerini yenileyip tekrar tekrar yakacağını bildirsin! Bunların hepsi beşerî bir aktarımı göstermektedir. Keza Allah'ın kendini övmesi, övülmesi gibi hususlar da buna eklenmelidir. Dolayısıyla Resûlullah, Tanrı ile ontolojik bir yakınlığı olmadığı, Tanrı gibi düşünemeyeceği ve davranamayacağı için O'nun soyut mesajlarını, muhatap olduğu insan kitlesine kendi zihin süzgecinden geçirerek aktarmıştır. Böylece hem dilin kısıtlılıkları hem de insan olma hasebiyle Tanrı'yı kendi idrak sınırları içinde tanımlamıştır. Mesela Tanrı'yı memnun etmeyi rahmetle, mükâfatla anlatmış; Tanrı'nın sözünü tutmamayı, "Bak kızdırırsınız, gazaba getirirsiniz, öfkelenirsiniz!" şeklinde yine insan algısı üzerinden tavsif etmiştir.

Öztürk verdiği örneklerle, Allah'ı Arş'a istivâ etmekten tenzih edenlerin, insânî açıdan bile sorunlu olan bedduayı ona yakıştırdığını eklemektedir. Ona göre insan biçimci Tanrı tasavvuru açısından Allah'ın kızıp öfkelenmesi Arş'a istivâdan daha sıkıntılıdır. Kezâ Allah'ın kendine Mütekebbir demesi sorunludur zira tekebbür, kasıntılılık halidir. Allah'ın, kullarını men ettiği bir şeyi kendisine yakıştırmaması uygun değildir. Aynı şekilde Allah'ın kendini övmesi sorunludur. Kullar O'nu övmelidir. Bu tür âyetlerin, kullara nasıl hamdetmeleri gerektiğini öğretmek üzere gönderildiğini söyleyen açıklamalar tatmin edici değildir çünkü öğretmek bir kere olur; altmış, yüz, yüz elli defa tekrar gerekmez. Allah övünmeyi kullara yasakladığı halde kendini şekilde sürekli övmektedir.

Öztürk bu minvâlde Allah'ın beddua etmeyeceği; beddua etmenin kula, onun gereğini yerine getirmenin ise Allah'a ait olduğu görüşündedir. Halbuki Kur'ân'ın lafzı Allah'ındır şeklindeki vahiy anlayışına göre (Tebbet suresinde) Ebu Leheb'e Resûlullah'ın beddua etmesi gerekirken onun yerine Allah beddua etmektedir. Bu durumda mekanizma ters işlemiş, adeta Allah insana dert yanmış olmaktadır. Dolayısıyla Allah'ın Resûlullah'a değil Resûlullah'ın Allah'a tercüman olması gerekir çünkü menba O'ndan gelmekte Resûlullah onu insan dilinin sınırları içinde aktarmaktadır. Zaten sözün Allah'tan çıkması mümkün değildir çünkü Allah'ın ağzı, dili, fonetiği vardır denilemez. Bu konuda Mutezile perspektifiyle baktığını belirten Öztürk'e göre diller beşerîdir, mahluktur, ezeli değildir.

Öztürk bahis mevzuu videonun tepki toplayan kısmında, Kur'ân'ın yirmi üç sene boyunca bütün kadrajını Hicaz-Taif-Medine'ye sıkıştırmış, insanlığa son söyleyeceği sözün çapını da Velid b. Muğire, Âs b. Vâil gibi orada bulunan üç beş "lavuk" müşrikle sınırlandırmış bir kitap olarak tanımlamaktadır. Nitekim Resûlullah sürekli bu şahıslarla mücadele etmek zorunda kalmış, bu da metne yansımıştır. Öztürk'ün ifadelerine göre Orion Takımyıldızı'ndan Samanyolu Galaksisi'ne, okyanus diplerinden kutuplara kadar bahsedilecek bir yığın şey bulunan koca varlık âlemi, Resûlullah'ın kayıtlı bulunduğu fiziki ortam ve mücâdele ettiği müşrikler nedeniyle âdetâ ihmal edilmiştir. Bunlar da ona göre yine lafzın Resûlullah'a ait olduğu konusundaki delillerdir.

Öztürk benimsediği tarihselciliğin yorum meselesi değil Kur'ân'ın tabiatıyla, vahyin mahiyetiyle ilgili bir şey olduğunu belirtmektedir ki burası fevkalâde önem arz eder. Kendi ifadesiyle, "Eğer ben her kelimenin, her cümlemin Cenab-ı Hakk'ın hâşâ ağzından çıktığını kabul edersem, tarihsel Kur'ân demek kâfir olmaktır." Zira Allah tarihle mukayyet olmadığı için O'nun sözü de tarihsel olamaz. Ama eğer Kur'ân'da insanî sâikler beşerî hassasiyetler seziliyorsa, o zaman bu lafzın beşer idrâki süzgecinden geçmiş olma ihtimali vardır. O zaman tarihsellik devreye girecektir.

6. Fikrî Arkaplanın Değerlendirmesi

Öztürk'ün verdiği örneklerden yola çıkarak Allah'a yakıştıramamak öncülüyle ve Allah'ı tenzih gâyesiyle Kur'ân metninin Resûlullah'a ait olduğunun söylenmesi son derece tekellüf içermektedir. Gâye tarihsel Kur'ân söylemine destek sağlamak değil de Allah'ı tenzih etmekse, bu tenzihi kelâmın Resûlullah'a ait olduğunu iddia etmeden yapmak da mümkündür.

Her şeyden önce insan Allah karşısında kıymet-i harbiyesi olmayan önemsiz ve değersiz bir varlık değildir. İnsan eşref-i mahlûkattır. Allah'ın yeryüzündeki en şerefli, en kıymetli misafiridir. Allah insanı önemsemiş, kendine muhatap almıştır. Dünya hanında kısa bir müddet kalacak insanın vazifesi, varlıktan var edene, sanattan sanatkâra, mahlûktan Hâlık'a intikal edebilmektir. Yani Allah'ı bilmek, Allah'ı bulmaktır. Bütün peygamberler insanoğluna O'nu bildirmek ve buldurmak için gönderilmiştir. Şâyet Allah'ın önemsemediği değersiz bir şey olsaydı, insanın yaratılması

da yaratıldıktan sonra ona hidâyet kapılarını göstermek üzere peygamber gönderilmesi de anlamsız olurdu. Arzın en kıymetlisi olan insanoğluna Hz. Âdem'den bu yana peygamberler eliyle ilâhî mesajlar gönderilmiş ve bu süreç Kur'ân ile son bulmuştur. Kur'ân metni her şeyden önce bir tenezzüldür. Allah'ın insana, onun anlayacağı tarzda hitap etmesidir. Kur'ân metninde geçen öfke, gadab, kahır, sevgi, rahmet gibi insânî duyguları çağrıştıran ifâdeler kelâmın beşer kelâmı olduğunu değil, Allah'ın insanın idrâkini esas aldığını gösterir. Şüphesiz ki Allah insanın idrâkine hitap etmekten ve onun anlayacağı dille konuşmaktan âciz değildir. Kaldı ki Allah'ın kendi zâtına yakışacak şekilde, bizim beşer aklımızla idrâk edemeyeceğimiz fakat yine beşer olduğumuz için kendi tecrübelerimize kıyasla anlamaya çalışabileceğimiz sıfatları bulunmaktadır. Örneğin bizdeki merhamet Allah'ın sonsuz rahmetini anlamaya çalışmamız için bir mikyastır. Allah bize merhamet ve acıma hissi vermemiş olsaydı "Allah Rahîm'dir" ifâdesinden hiçbir şey anlamazdık. Dolayısıyla Allah'ın kendi zâtına layık ve beşer idrâkiyle tavsif etmekten aciz olduğumuz şekilde öfkesi, intikamı, sevgisi, merhameti elbette ki vardır. Bunlar bizim anlayacağımız şekilde Kahr, Müntakîm, Vedûd, Rahîm gibi isimlerle tarif edilmiştir. Daha başka pek çok örnek verilebilir. Bu durum, insan biçimci Tanrı anlayışıyla değil Allah'ın beşer idrâkine hitap etmesiyle ilgilidir. Nitekim bir beşerin sınırlı idrâki, Allah'ın şuûnât-ı zâtiyesini olduğu gibi kavramaktan âcizdir. Kaldı ki Bakara 2/255, En'âm 6/103, Şûra 42/11, Kâf 50/16; İhlâs 112/2-4 gibi pek çok âyette Yüce Allah'ın beşer aklıyla idrâk edilemeyecek aşkınlığı beşer anlayışına yakınlştırılmakta; yüzlerce âyette O'nun gizli yahut açık her şeyi bildiği, her şeyi gördüğü, gücünün her şeye yettiği gibi ilâhî şuûnât, sıfât ve esmâsına dikkat çekilmektedir.

Kur'ân'a İlâhî bir lütuf ve tenezzül gözüyle bakıldığı zaman; "el-Hamdu lillahi Rabbi'l-Âlemin" örneğinde, Allah'ın kendisine nasıl hamdedileceğini öğrettiğinin söylenmesi gâyet makul görünmektedir. Benzeri âyetlerde bunun defaatle zikredilmesi ise öğretilen şeyi teyit ve tekit etmektir. Bunun yadırganacak tarafı nedir? Kaldı ki âyetler toptan inmediği için farklı zaman ve mekânlarda muhataplara hamdin hatırlatılmasından ve cahiliyenin kesif tortularını silip atmak üzere hamdedilecek zâtın sadece Allah olduğunun ilan edilmesinden daha uygun ne olabilir? Dahası Kur'ân müminlerin sadece şariat kitabı, talim kitabı değil aynı zamanda ibadet kitabı; zikir, tefekkür, şükür ve dua kitabıdır.

Öte yandan; Kur'ân varlık âleminde gerektiği kadar bahsetmektedir. Semâlardan, yıldızlardan, dağlardan, denizlerden, bulutlardan, yağmurlardan, deveden, örümcekte, arıdan, hurmadan, zeytinden ve daha nice şeyden bahsetmekte, bunlara dikkat çekmektedir. Kur'ân fen bilgisi yahut coğrafya kitabı olsaydı, önemli görülen bazı şeylerin niye ihmal edildiği itirazı söz konusu olabilirdi. Oysaki Kur'ân'da kevnî âyetlerden bahsedilmesi, onların bizâtihi kendi özellikleri ve güzellikleri itibâriyle değil Allah'ın varlığına, birliğine, kudretine, rahmetine delil oluşları itibariyledir. Bunu müdrik bir mümin, Kur'ân'da bahsedilen ve edilmeyen her şeye bakarak Rabbini tanıma, imanını tahkim etme yolunda yürüyecektir. Ayrıca Allah her muhatapın görüp okuyabileceği büyük kevnî âyetlerden bahsetmektedir. Şâyet Kur'ân'da Büyük Okyanus'un dibindeki mercan kayalıklarının inceliklerinden yahut galaksilerin azamet ve detaylarından bahsedilseydi, bunları görmesi mümkün olmayan ilk muhataplara tevhid delili sunulmuş olmazdı ve tam aksine bu yönüyle itiraza uğrardı. Oysaki genel anlamda semâyı, yeri, denizi, bulutu, yağmuru, dağı, taşı, deveyi ve kuşu herkes zahmetsizce görebilecektir. Böylelikle hem ilk muhataplara hem de kıyamete kadar bütün muhataplara hitap edilmiştir. Tezata bakın ki Kur'ân'ın mükevvenâtla ilgili âyetleri ışığında kıyamete kadar geçerli olduğunu ve meydan okuduğunu, yani bilimsel/ilmî i'câzının bulunduğunu da yine tarihselci kulvarda yürümeyi tercih edenler kabul etmemektedir.

Allah'a atfedilen fakat ona yakışmadığı iddia edilen sıfatlara gelince; örneğin Mütekebbir sıfatı Allah'ın bizâtihi sahip olduğu bir sıfattır. O sonsuz büyüktür ve bu büyüklük karşısında alacakları tavır ve yapacakları ameller bakımından kullarını uyarmaktadır. Büyük olanın ben büyüğüm demesi, bir sıfatı hakkıyla taşıyanın kendini o sıfatla tarif ve tavsif etmesi niye sorunlu olsun? Aslında tam aksine burada Öztürk'ün verdiği örnekler insanbiçimci tanrı anlayışının örnekleri konumundadır. Tanrı insan değil ki kendini Mütekebbir diye vafsetmesi nâkîsa olsun. Acizlik noksanlık insana mahsustur. Bundan dolayı insan kazandığı mal yahut makamla büyüdüğü diye tekebbür edip böbürlendiği vakit, aslında âciz olduğu ve taşıdığı bütün o sıfatlar geçici olduğu için yanlış bir şey yapmış olmaktadır. Nasıl ki insanın Allah huzurunda aczini izhar etmesi ve "Ben âcizim" demesi yerilmemişse, Allah'ın da kendini akıllı kullarına karşı Mütekebbir diye tavsif etmesi yerilemez. Eğer bu itiraz makul olsaydı Allah'ın kendine Allah demesi de problem içerirdi. Zira lafzatullah delâlet-i iltizamiye ile bütün kemal sıfatları kapsayıcı bir lafızdır. Bu konularda sayısız örnek vermek mümkündür.

Tebbet sûresindeki bedduanın sebebi ise Ebû Leheb'in Resûlullah'a yapmış olduğu hakarettir. Yani durduk yere bir beddua söz konusu olmayıp Allah onun "Tebben leke: Yazıklar olsun sana/kahrolasın" diyerek Resûlullah'a yaptığı kahırlı hakareti Ebû Leheb'e iade etmektedir. Resûlullah elbette ki son derece nezîh, kibar ve mütehammil olduğu için bu hakarete kendisi mukabele etmemiştir. Dolayısıyla onu her zaman gözetiminde bulunduran Rabbi, Resûlullah'ın yerine cevap vererek hem onun kendi himâyesinde olduğunu hem de asıl kahrolacak olanın Ebû Leheb olduğunu ilan etmiştir. Âyette Ebû Leheb'in elleri kurusun (Ebû Leheb kahrolsun) denildikten sonra "zaten kurudu/kahroldu" buyurulmaktadır. Yani Allah beddua ederek bir başkasından medet umuyor değildir. Tam aksine Ebû Leheb'i dünya ve âhirette makhûr ve zelil kılacağını ilan etmektedir. Zira bu beddua sadece öfke anında ağızdan çıkan bir söz olmayıp onun cehennemine gideceğini ve kendisi gibi kâfir ve zâlim olan eşinin de ateşte onunla beraber olacağını ilan etmektedir. Ayrıca Kur'ân'da, onun gibi kahrı hak eden bir şahsa gerektiği şekilde mukabele edilmesi neden çirkin olsun? Bilakis son derece hikmetlidir. Zira Kur'ân'da böylelerinin Allah tarafından kahr ve lanetle cezalandırılacağını ilan edilmesi mümin kullara verilen destek ve güvenle yakından ilgilidir. Ayrıca Ebû Leheb'in şahsında -ki zikredilen özel ismi değil lakabıdır- diğer ileri gelen müşriklerin ve kıyamete kadar gelecek Ebû Leheb tıynetlilerin akıbetine de işâret edilmiş olmaktadır. Bu konuda, Allah'ın sözünü hâşâ O'na yakıştırmamak şurda dursun, her zaman ve mekânda bulunması mümkün kâfir-zalimlere karşı sığına-bileceğimiz böyle bir Rabbimiz olduğu için nihâyetsiz hamdetmemiz gerekir. Eğer "Allah'ın ne işi olur Ebû Leheb'le" şeklinde bir mantık örgüsü kurulmaya çalışılırsa, diğer zalim kulların da önemsenmemesi ve hatta cehenneme de atılmaması gerekecek, böylece zalimi cezalandırmayan ve mazlumun hakkını tahsil etmeyen bâtil bir Tanrı anlayışı gelişmiş olacaktır.

Neticede Tebbet sûresiyle yapılan mucizevî ihbar tahakkuk etmiştir. Fara-za Ebû Leheb sûrenin inişinden ölümüne kadar geçen sürede dalga geçmek niyetiyle ve münafıkâne bir tavırla "İman ediyorum" dese ve kelime-i şehâdeti okusaydı sûrenin verdiği haber bâtil olurdu. Böylelikle Resûlullah'ın ortaya koyduğu nübüvvet dâvâsı da sona ererdi. Ne var ki Kur'ân'ın i'câz vecihlerini ve dolayısıyla ihbârât-ı gaybiyesini de reddeden tarihselci yaklaşım perspektifi, müstehzî bir tavırla, tıpkı diğer âyetlerde olduğu gibi bunun da Resûlullah'ın sözü ve bedduası olduğunu iddia etmektedir.

Bu iddiaya göre Allah'ın elçi olarak gönderdiği zât, istikbalde ne olacağını bilmediği halde varlık gâyesi olan risalet vazifesini hiçe saymakta, tebliğ ettiği dini tehlikeye atarak Ebû Leheb'in kahre giriftar olacağını kendi keyfine göre ve müstakil bir sûre şeklinde Allah adına ilan etmiş olmaktadır! Kalbi selîm, aklı müstakîm bir mümin, iman ettiği peygamberini -hâşâ- böyle bir maceraperestlik ve sorumsuzlukla itham edebilir mi?

Yukarıda değindiğimiz hususların makul ve mantıklı açıklamalarının yapılamayacağını vehmetmek ve tenzih gerekçesiyle Kur'ân metninin Resûlullah tarafından oluşturulduğunu; elfâzın da teker teker gönderilen anlamlara değil tümel bir anlama, yani adeta konu başlığına dayandığını söylemek, ortaya pratik anlamda tam bir problem sarmalı çıkarmaktadır. Bu durumda, açıklama yapmanın mümkün olduğu hususlardan yola çıkarak mevcut noktaya varmanın hakikatte problem çözücülük yönünün olmadığı âşikârdır. Bir diğer açıdan, bu noktaya varılmasının sebebi pek tabii mevhum problemleri çözmekten ziyade Kur'ân metnini beşerî-tarihsel bir kelâma indirgeme çabası olarak da değerlendirilebilir. Nitekim Öztürk'ün yaptığı tarihsellik tarifine göre Kur'ân âyetlerinin Allah'ın kelâmı olduğunu ve birer birer Allah tarafından gönderildiğini söylemek mümkün değildir. Hatta bizzat kendisi, böyle inanıldığı takdirde Kur'an'a tarihsellik atfının küfür olacağını belirtmektedir, zira zaman ve mekânla mukayyet olmayan bir Allah'ın sözü tarihle mukayyet olamaz. Bir diğer anlatımla, tarihsel Kur'ân söylemi, kelâmın beşeriliği oranında makuldür. Aslında Öztürk burada, tarihselci iddialara neden bu kadar tepki gösterildiğini de bilvesile ve gayriihtiyari açıklamış olmaktadır. Zira Müslümanların genel kanaati Kur'ân'ın lafız ve mâna olarak bizâtihi Allah tarafından gönderildiği eksenedir. Bu sebeple ona tarihsellik atfedilmesini küfür olarak değerlendirenlerin çıkması, yine Öztürk'ün tespitine göre olağanüstü sayılamayacak bir durumdur.

7. Fikrî Arkaplanın Uygulama Aşaması-Vahyin ve İnzâlin Keyfiyeti

Yukarıda zikredildiği üzere, Öztürk kendi perspektifinden ortaya bazı gerekçeler koyarak vahyin keyfiyetinin nasıl olduğunu açıklayıcı örnekler vermekte, bunlar ışığında vahyin ve inzâlin keyfiyetini şöyle açıklamaktadır:

Örneğin “el-Hamdu lillahi Rabbi’l-Alemin” âyeti, Resûlullah’ın müşriklerin putlara tapınma haline karşılık, eğer hamd edilecek bir zat varsa bu sizi, bizi ve bütün varlığı yaratan Allah’tır demesi ve tevhidi vurgulamasıdır. Bu âyet tevhid âyetidir. Ona gelen vahiy, genel anlamda tevhid esas olacak, bundan zerre kadar taviz verilmeyecek şeklinde gelmiştir. Yani Resûlullah’a gönderilen mâna vahyi tevhiddir. Resûlullah da tevhidi bazen “el-Hamdu lillahi Rabbi’l-Alemin” (Fâtiha 1/1) diye, bazen “Fa‘lem ennehu la ilahe illallah” (Muhammed 47/19) diye, bazen “Sübhanallahi ammâ yüşrikûn” (Haşr 59/23) diye farklı şekillerde ifâde etmiştir.⁷

Buradaki örnek anlatım âyetlerin mânasının Allah’tan lafzının Hz. Peygamber’den olduğu görüşüne uymamaktadır. Zira genel anlamda tevhid olduğu söylenen vahiy, çeşitli şekillerde lafza dökülmüş olmaktadır. Yani her âyetin mânası Allah’tan gelmiş olmamaktadır. Ortada genel, soyut bir tevhid buyruğu vardır ve onun çeşitli zamanlarda çeşitli lafızlara dökülme durumu Resûlullah’ın iradesiyle gerçekleşmiş olmaktadır. Bu durumda söz konusu âyetlere “Allah’ın gönderdiği âyetler” denilebilir mi?

Lafız-mâna bütünlüğü olmaksızın sadece soyut genel mânanın gönderildiği iddiası sayısız tezati beraberinde getirmektedir. Örneğin niçin “Biz onu Arapça bir Kur’ân olarak indirdik” (Yûsuf 12/2) buyrulmaktadır? Elmalı’nın işâret ettiği üzere, lafza dökülmemiş soyut mânaya “Arapça” denilemeyeceğine göre lafızlar da Allah katından münzel olmalıdır.⁸ Örneğin Abese sûresinin giriş kısmındaki gibi ağır eleştiriler içeren âyetlerde, soyut genel buyruklardan oluşan vahyi istediği zaman istediği lafızlara döken Resûlullah kendi kendini mi azarlamaktadır? Kur’ân’da “De ki” hitabıyla başlayan 300’den fazla ifâdede Resûlullah Allah’ın yerine kendi kendine mi “De ki” demektedir? Dahası, şâyet genel anlam lafza dökülmüş olsa “De ki” demenin ne gereği vardır? “Âlemlerin Rabbinden tenzil” olduğu vurgulanan Kur’ân’ın (Şuara 26/192) tenzil olan kısmı bu düşünceye göre neresidir? Ayrıca Resûlullah’ın yere ve zamana göre istediği gibi ifade ettiği âyetlerden oluşan Kur’ân’a “Tenzil” denilebilir mi? Resûlullah niçin örneğin “elif-lam-mim” gibi bir lafza dökme ameliyesi yapmıştır; bu ve

7 Öztürk bu görüşünü, yani gelen vahyin âdeti genel konu başlığı olarak geldiğini basılı eserlerde de dile getirmiştir. Bkz. “Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslâm Geleneğine ve Günümüze Yansımaları”, *İslâm Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, Kuramer Yayınları, İstanbul, 2016, s. 155. Ayrıca bkz. a.e., s. 201.

8 Elmalı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, Eser Neşriyat ve Dağıtım, İstanbul, 1979, IV, 2844.

diğer mukatta‘a harfleri hangi mânanın lafza dökülmüş şeklidir? “Kullarım sana beni sorduğunda” (Bakara 2/186) buyuran kimdir? Resûlullah’a âyetleri aceleyle almak için dilini tepretme! (Kıyâme 75/16) diyen yine kendisi midir? “Eğer bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette onu kısıkırak yakalar sonra da onun şah damarını koparırdık.” (Hâkkâ 69/44-46) buyruğu kime aittir? Tehaddî âyetleriyle (Bakara 2/23-24; Hûd 11/13; İsrâ 17/88) kastedilen nedir? Neden âyetle “Biz seni onunla (Zeyneb’le) evlendirdik” (Ahzâb 33/37) denilmiştir de “Rabbim beni onunla evlendirdi” denilmemiştir? Resûlullah’a “Senin ömrüne kase olsun!” (Hicr 15/72) diyen yine kendisi midir? Bu durumda o -hâşâ- kendini Allah yerine koyup yine kendine mi seslenmektedir? “Cinleri ve insanları ancak bana ibadet/kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyât 51/56) diyen yine kendisi midir? Öyleyse neden “Yarattım” demekle, “Rabbim yaratmıştır” dememektedir? “De ki: Onu göklerde ve yerdeki gaybı bilen (Allah) indirmiştir.” (Furkan 25/6) âyetinin anlamı nedir? “Muhakkak ki zikri biz indirdik ve onu koruyacak olan da yine biziz!” (Hicr, 15/9) âyetinde mütekellimin Allah Teâlâ olduğu şüphesiz değil midir? Ayrıca eğer âyetler doğrudan Allah kelâmı değilse Kur’ân niçin namazda okunmuştur, niçin ashab ve tâbiûn sabahlara kadar Kur’ân okuyup, namazın kıraatini uzattıkça uzatıp ibadet etmeye çalışmıştır? Hemen akla gelen bu cevapsız soruların yüzlercesi bu şekilde uzayıp gidecektir.

Öztürk’ün bu aşamaya gelen yolda içinden çıkılmaz addettiği sorulara lafız-mana bütünlüğü ekseninde cevap verilmesi, geldiği noktada oluşan bir yığın çelişkiye cevap aramaktan çok daha kolay görünmektedir. O halde sorulacak soru şudur: Gâyet makul cevapları olan bazı soruları içinden çıkılmaz diye vehmedip, sonuç olarak göz göre göre içinden çıkılması gerçekten de mümkün olmayan bir vehim bataklığına saplanmanın gereği nedir? İlk etapta akla, vazgeçilemeyen tarihsel Kur’ân anlayışının bununla tahkim edilmeye çalışıldığı ihtimali gelmektedir.

8. Öztürk’ün Görüşü Tam Olarak Hangisi?

Öncelikle belirtmek gerekir ki Öztürk’ün Zerkeşî ve Suyûtî’nin eserlerinde zikredildiğini belirttiği üç görüşün ikinci ve üçüncüsü İslâm âlimlerince muteber bulunan görüşler değildir. Zerkeşî söz konusu üç görüşün bazıları tarafından Semerkandî’den aktarıldığını söylemekte ve bunları

sıralamaktadır. Suyûtî'nin de aynı cümle ve lafızlarla yaptığı sıralamayı Zerkeşî'den aldığı anlaşılmaktadır.⁹

Örneğin son dönem ulûmu'l-Kur'ân müelliflerinden olan Zürkânî (ö. 1367/1948) hem bu görüşün hem de lafzın Cebrâil'e ait olduğunu savunan görüşün yanlış ve batıl olduğunu; Kitap ve Sünnet'in açık naslarıyla ve icmâ ile çatıştığını, hatta bu görüşlerin Müslümanların arasına sinsice sokulmuş olduğunu söylemektedir. Zira lafız Resûlullah'a yahut Cebrâil'e ait olsa Kur'ân hem mucize olmaz hem de onun Allah'a nisbeti mümkün olmazdı. Konuyla ilgili pek çok örnek verebileceğini söyleyen Zürkânî, Tevbe sûresinde Kur'ân âyetlerinin "Kelâmullah" diye nitelenen 6. âyetini zikretmeyi kâfi görmüştür.¹⁰ Nitekim Cebrâil yahut Resûlullah bile olsa, başkasının lafza döktüğü soyut anlama kelâmullah demenin imkânı yoktur.

Bu noktada âyetlerin anlam olarak gönderildiğini söyleyen ve muteber bulunmadığı halde mezkûr eserlerde aktarılmış olan ikinci görüşe katılmanın meşrû olduğunu farz edelim. Anlaşılan o ki Öztürk'ün görüşü buna da uymamaktadır. Zira buna göre âyetlerin mânaları Cebrâil tarafından getirilmiş, Resûlullah da bunları Arap diliyle ifâde etmiştir. Eğer âyetler Resûlullah'a mâna olarak geldi, sonra Resûlullah bunları lafza döktü fikrini savunuyor olsa Öztürk'ün kendi zâviyesinden öne sürdüğü problemler çözülmemektedir. Örneğin Allah yine "el-Hamdu lillah"ın anlamını göndermiş ve kendi kendini övmüş olmaktadır. Kezâ Ebu Leheb'e edilen bedduanın anlamı Allah'tan gelmiş, yani yine aslında Allah beddua etmiştir. Zira anlamın sahibi Resûlullah olmadığına göre lafza dökülen anlam Allah'tandır.

Dolayısıyla Öztürk'ün örneklerinden ve açık beyânından anlaşılıyor ki ona göre konu başlıkları şeklinde ve genel anlamda birtakım vahiyler iletilmiş, bunları Resûlullah konu başlıklarına uyacak şekilde uygun gördüğü zamanda ve istediği şekilde lafza dökmüştür. Zerkeşî ve Suyûtî de dâhil olmak üzere ulemâ arasında âyetlerin anlamca geldiği görüşüne bile katılan kimse yokken; vahiy olarak her âyetin değil sadece genel mesajın, yani âyetlere temel teşkil eden konu başlıklarının geldiği görüşünün İslâmî olduğu ve bunun ulumu'l-Kur'ân eserlerinde ikinci görüş olarak yer aldığı nasıl iddia edilebilir?

9 Bkz. Bedrüddin ez-Zerkeşî, *el-Burhan fî Ulumi'l-Kur'ân*, Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye, Beyrut, 1957, I, 229-230; Celâlüddin es-Suyûtî, *el-İtkân*, el-Hey'etü'l-Misriyyetü'l-Âmme li'l-Kitab, 1974, I, 157-158.

10 Muhammed Abdülazîm ez-Zürkânî, *Menâhilü'l-İrfan*, Matbaatu İsa el-Bâbi'l-Halebî, tsz., I, 49.

9. Kalem Sûresinde Geçen “Zenîm” Lafzı Münâsebetiyle

Öztürk'ün Kur'ân metnini kendi tabiriyle “Üç beş lavuk müşrik” çevresinde dönen “çapsız” bir metin olarak tarif etmesi asla kabul edilebilecek cinsten değildir. Müslümanım diyen bir kimsenin dilinden Kur'ân hakkında bu şekilde tahkir ve tezyif içeren cümlelerin dökülmesi hayret uyandırıcıdır. Öte yandan sebebin hususiliğine takılmadan lafzın umumî anlamının esas alınması, tefsirin en temel kaidelerinden biridir. Bunu en iyi bilenlerden ve sıkça tekrar edenlerden biri de Öztürk'ün kendisidir. O halde nüzûl ortamındaki müşriklerle ilgili hitaplar ve vurgular sadece onları değil kıyamete kadar aynı ve benzer özellikleri hâiz herkesi ilgilendirmektedir. Zira zaman ve mekân değişse de insanların küfür, şirk, inat, haset, kibir, anlamazlıktan gelme, istihzâ etme, aşağılama, zayıfı ezme, zulm-kârlık yapma gibi temel karakteristik özellikleri aynı kalmaktadır. Bu yönüyle evrensel insan tipolojisinden ve her zaman ve mekânda bulunabilecek karakterlerden bahsedilmektedir. Öztürk'ün öne sürdüğü perspektifle bakılınca Firavun, Hâmân, Sâmîri, Kârûn gibi figürler de yine Hicaz'a yakın coğrafyaların geçmiş zaman “lavuk”larından başka bir şey değildir. Oysaki sınırlı bir metinde dünyanın gelmiş geçmiş bütün kavimlerinden bahsetmenin mümkün olmadığı açıktır. Metin de bir tarih kitabı olmadığına göre muhatapların istifadesi için; tarihi hadiseler, şahıslar, kavimler, kavimlerin helâk edilişleri gibi unsurlar elbette ki belli amaçlar ve hikmetler çerçevesinde muhatapların aşına oldukları bölgelerden, halklardan, şahıslardan seçilecektir. O halde Kur'ân; örneğin Güney Amerika'dan, orada yaşayan İnka ve Azteklerden, uzak Hint ve Çin diyarlarındaki kavimlerden bahsetmiyor diye ona beşerîlik isnat edilebilir mi? Ayrıca Kur'ân'ın metni de meâlî de okuyucuda kadrajın üç beş müşrikle sınırlı olduğu hissi uyandırmamaktadır. Nüzûl ortamı ve sebepleri bakımından muhataplar sınırlı bir kitle olduğu halde, metnin kıyamete kadar herkese baktığının ayrı bir delili ve Kur'ân'ın bir diğer mucizevî üslup özelliği de budur.

Öztürk bahsettiği müşrikler vesilesiyle Kur'ân metnini tahfif sadedinde “O müşriğe Kur'ân'da öyle küfürler var ki!” diyerek kalem suresindeki “Zenîm” kelimesini örnek vermekte ve bu kelimenin “nesebi belli olmayan: piç” anlamına geldiğini son derece iddialı bir şekilde “Adres veriyorum; Ferra'nın Meânî'l-Kur'ân'ını aç, İbn Kuteybe'yi aç, nereyi açarsan aç!” ifadeleriyle pekiştirmektedir.

Öztürk “Kur’ân’da öyle küfürler var ki!” derken acaba neyi, hangi küfürleri kastetmektedir? “Öyle” kelimesini uzatarak ve abartarak söyletecek bu küfürlerin nerede, hangi surelerin hangi âyetlerinde olduğu merak konusudur! Şâyet kâfir-müşriklerin, onları yaratan Allah tarafından hayvana benzetilmesi yahut yine onların kâzib, akılsız, azgın gibi vasıflarla tavsif edilmesi kastediliyorsa, yapılan apaçık bir muğalatadır. Zira Allah kimin ne olduğunu yahut neye benzediğini en iyi bilendir. Bunun yanında ortalama bir Türk insanı “Öyle küfürler var ki!” cümlesine binâen Kur’ân’da gerçekten de “küfür”ler olduğunu sanacaktır. Nitekim Anadolu’da “küfretmek” denildiğinde akla gelen şeyler üç aşağı beş yukarı bellidir.

Öte yandan Öztürk’ün “nereyi açarsan aç” ve “adres veriyorum” ifâdeleri gayriihtiyârî bir sehivden ziyade -istemli yahut istemsiz- abarttıkça abartma haline işaret etmektedir. Zira el-Ferrâ’nın (ö. 207/822) Meâni’l-Kur’ân, İbn Kuteybe’nin (ö. 276/889) Garîbu’l-Kur’ân eserlerinde “zenîm” lafzına Öztürk’ün zikrettiği anlam verilmemiştir. el-Ferrâ kelimenin anlamını “Bir kavme mensup olmadığı halde onlara yapışıp kalan”¹¹ şeklinde vermektedir. Kezâ daha eskilere gidilirse, tâbiî müfessir Mücâhid’e (ö. 103/721) ait tefsirde “zenîm” kelimesi “şerri/kötülüğü ile bilinen kişi” diye tarif edilmektedir.¹² Kezâ Mukâtil b. Süleyman (ö. 150/767), İbn Vehb (ö. 197/813), Ebû Ubeyde (ö. 209/824), Abdürrezzak es-San’ânî (ö. 211/826) gibi ilk dönem müellifleri kelimeyi kötülüğüyle tanınan, ahlâk ve karakteri bozuk, bir kavimden olmadığı halde o kavme yapışan/bağlanan kimse şeklinde açıklamıştır. (Asıl konumuz olmadığı için bu yazıda meselenin detaylarına girilmemiştir). “Zenîm” kelimesini ele alan eserlerin bazılarında, farklı anlamlarının yanı sıra bu kelimenin nesebi belli olmayan anlamını içerdiği de belirtilmiştir.

Şu hâlde Kur’ân’ın müminleri için kelimenin diğer anlamları arasından “nesebi belli olmayan” anlamını seçme ve bunu günümüz Türkçesine bir argo ifâdeyle “piç” diye yansıtma zarûreti bulunmamaktadır. Ayrıca her şeyi en iyi bilen Allah’ın, bu hitabı, hak eden bir müşrikten bahsederken kullanmadığı problem nedir? Bir kimseyi taşıdığı vasıfla tavsif etmek, ancak bir hakikati ortaya sermektir. Örneğin “köpek” kelimesi bir insana karşı hakaret ihtiva ederken gerçek bir köpeği sadece tavsif edecektir. Hadi bağlamın yergi olduğunu teslim edelim. Bu durumda İlahî kelâm, yergi bağlamında söz

11 Bkz. el-Ferrâ, *Meâni’l-Kur’ân*, Dâru’l-Mısriyye, Mısır, tsz., III, 183.

12 Mücâhid b. Cebr, *Tefsîru Mücâhid*, Dâru’l-Fikri’l-İslâmiyyi’l-Hadîse, Mısır, 1989, s. 229.

konusu müşriğe “Sen hem kötü ahlâklı, şerriyle tanınan ve içinde bulunduğu kavme mensup olmayan birisin hem de kavmin ileri geleni rolünde müminleri hadsizce ve zalimce ezmeye çalışıyorsun!” mesajı veriyorsa sorun nedir?

Öztürk’ün bakış açısına göre bu ve benzeri küfürler (!) Resûlullah’ın insanî zaafından kaynaklanmış ve böylelikle Kur’ân metnine girmiştir. Halbuki yine bu kelimenin geçtiği Kalem sûresinin 4. âyetinde “Muhakkak ki sen yüce bir ahlâk/yaratılış üzeresin.” buyrulmaktadır. Bu âyetin âdetâ bir açıklımı ve teyidi mahiyetinde; Kur’ân metninin onlarca katı büyüklüğündeki hadîs literatürü incelendiğinde Resûlullah’ın -hâşâ- küfürbazlık gibi bir vasıfla vasıflanamayacağı apaçıktır. Bu meyanda hatırlanması gereken birçok âyetten biri Ahzâb sûresinin 53. âyetidir. Evinde sohbet meclisini uzatan ashâba artık dağılmaları gerektiğini söylemekten bile teeddüb edecek nezâhet ve nezâkette olan bir zâta, çevresindeki müşriklere küfreden bir kişi vasfını yakıştırmak hangi sâikledir? Nihâyet Allah, Resûlullah’ın canının sıkılması üzerine ashâbın duyması gerekeni beyân etmiş ve “Allah hak olan bir şeyi açıklamaktan utanmaz!” buyurmuştur. (Ahzâb 33/53) Bu âyet, Yüce Allah’ın “zenîm” vasfını hak edene, bu vasıfla hitap etmekten de utanıp çekinmeyeceğini göstermektedir. Her şeyin ötesinde Kur’ân kelâmullah’tır fakat bununla birlikte kulların anlayışına hitap eden bir tenezzül-i ilahîdir. Şüphe yok ki Allah, kulların anlayacağı tarzda konuşmaktan âciz değildir.

Netice itibariyle Öztürk’ün inzâl-i vahiy anlayışı Zerkeşî ve Suyutî’nin bahsettiği görüşler arasında olmadığı gibi, kendisinin 2018 sonlarında Karar’da yazdığı üzere “Kur’ân’ın Allah kelâmı olduğu İslam dairesi içinde tartışmaya açık bir konu değildir.” sözleriyle de çelişmektedir. Konuşmasında verdiği ve yukarıda değinilen örneklerin tamamı kelâmın Allah’a değil Resûlullah’a ait oluşu sadedinde yapılmaya çalışılan delillendirmelerdir. “Bu Allah dili olabilir mi?” şeklinde ifadesi ise bunun ayrı bir açıdan açıkça teyididir.

Anlayış tarzı bu olunca Kur’ân’ın i’câzı da reddedilmiş olmaktadır. Ayrıca Öztürk’ün ve genel anlamda tarihselci perspektife sahip araştırmacıların, bilimsel tefsir faaliyetlerine adeta yeminli muhalif olmalarının altında yatan sâikin de bu olduğu anlaşılmaktadır. Zira bu bakış açısına göre Kur’ân, vahyedilen genel konu başlıkları ışığında Resûlullah’ın şahsî çıkarımlarından ve telaffuzlarından ibarettir. Tabii ki böyle bir kelâmda i’câzın olması düşünülemez. Dolayısıyla i’câzu’l-Kur’ân literatürü de yok sayılmış

olmaktadır. O halde “Akıllı bir Müslümanın Kur’ân’ın i‘câzıyla problemi olabilir mi?” sorusunu sormamız gerekmektedir. Eğer katı ve takıntılı tarihselciliğe saplanma ve geri kalan her şeyi ona feda etme durumu söz konusuysa bu soruya cevabımız “evet!” olacaktır.

10. Öztürk’ün Görüşü Şüphe Giderici mi?

Hep beraber sosyal medyadan takip ettiğimiz kadarıyla Öztürk’ün söz konusu yorumlarına en çok sevinip keyiflenenler ateist, deist, din tanımaz, inkârcı, ırkçı-inkârcı güruhlar oldu. Kimileri “işte alın dininiz kitabınız bu!” naraları atarken, kimileri “Türk oğlunu Arabın dininden işte böyle kurtaracağız.” mottolarıyla süreci zevkten dört köşe bir şekilde izledi. Video halihazırda ateist sitelerin baş köşelerinde dolaşmakta ve Kur’ân muhaliflerine kullanışlı malzemeler sunmuşa benzemektedir. Zihinlerinde şüpheler beliren inançlı kimseler, gençler, öğrenciler de işin daha ayrı bir boyutudur. Bu yaklaşım tarzı ve üslupla yeni ve faydalı bir din dilinin inşa edildiğini sahici bulmak mümkün görünmemektedir. Zira bu dilin yaptığı tahribatın, ortaya çıkardığı şüphe ve problemlerin, çözdüğü iddia edilen problemlerden çok daha büyük boyutta olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Öztürk yine aynı videoda 2018 yılında ortaya çıkan ilk tepki dalgasını kastederek, buna kimseyi davet etmediğini, bunların kendi fikri olduğunu, kimseye din anlatmadığını, derdinin başka olduğunu altını çizerek belirtmektedir. Ne var ki kayıt altına alınan görüşler sonuç itibariyle intişâr etmiştir.

11. Tarihselci Perspektifin Tepeden Bakma Alışkanlığı

Prof. Dr. Mustafa Öztürk’ün, son zamanlarda kendisinin de ifâde ettiği gibi daha dingin ve sâkin olduğu görülmektedir. Bir yandan yaşın ilerlemesiyle artan duygusallık, diğer yandan son olayların verdiği hüznün de buna eklenmiş görünmektedir. Diğer yandan Öztürk’ün, mezkûr video konuşmasında, problem teşkil ettiğini söylediği noktalara İslâm ulemâsının ve müfessirlerin verdikleri cevapları tezyif ve tahkir ettiğinin de altı çizilmelidir. Bu toleranssız, müstehzî ve sert eleştiri üslûbunu birçok yerde ve zamanda kullandığı da bilinmektedir. Hatta bu durum zaman zaman basılı eserlerine de yansımıştır. Karşıt fikirli muhatapları dikkate almaması, dikkate alacak değeri vermemesi yahut işin aslı öyle değilse bile dışarıdan bakanlara ister istemez böyle bir imajı yansıtması da durumun farklı bir vechesidir.

Örneğin bu konunun 2018’de ilk gündeme gelişinden sonra ilmî üslupla ve saygıyla yazılan tenkit yazılarını dikkate alıp bir değerlendirme yapmış olsaydı; en azından şöyle tenkitler geldi ve benim bunlara karşı cevabım şudur deseydi, ilahiyat camiası da ilim ehli de istifade etmiş olabilirdi. Videonun kışkırtıcı bir parçasını ansızın servis edenlerin elindeki malzeme de böylelikle tüketilmiş ve etkisizleştirilmiş olurdu. Fikrinin arkasında olduğunu tekrar teyit ettiği halde iki yıl önceden neşredilen tenkit ve cevâbî yazıları görmezlikten geldiği anlaşılmaktadır. Bu minvâlde tarihselci söyleme sahip araştırmacıların, kendileri gibi düşünmeyenleri neredeyse ayıpladıkları ve hatta aşağıladıkları az rastlanan bir durum değildir. Nasıl bir psikoloji içine giriliyorsa, muhtemelen on dört asırda ümmetin anlamadığı, idrâk edemediği ve düşünemediği hakikatlere erdikleri için kendilerini çok özel bir zümre addetmektedirler. Dolayısıyla onlar en doğru anlayışın ve en büyük ilmin sahibi olunca, geri kalanlara da “zavallı mukallitler” payesi düşmektedir.

Maalesef öyle bir zaman aralığında bulunmaktayız ki örneğin kevnî mucizeleri reddetmeyenlere, namazın sünnetini ihmal etmeyenlere, hadîsleri inkâr etmeyip delil olarak kullananlara aşırı gelenekçi ve bağnaz olarak bakılabilmektedir. Buna karşın bazı ilahiyatçılar ise modernist-reformist görüşlerle bindiği dalı kesmeye, kaziyye-i muhkeme haline gelmiş esasları örselemeye başlayınca bir üst segmente geçtiğini zannetmektedir. Sağlam temeller üzerinde ekseriyetin söylediğine katılan ve teyit edenler; yani ümmetin ittifak ettiği temel çerçevede kalmayı doğru görenler ise bu cesareti gösterememiş sanılmaktadır! Bu da en ehven şekliyle ortaya sâlih amelleri ve ibadetleri küçümseyici; dini, şeriattan soyutlanmış felsefî bir öğretiyeye indirgeyici bir bakış açısı çıkarmakta hatta -daha önce örnekleri olduğu üzere- kimileri için İslâm dairesinden çıkmak için elverişli yollar teşkil etmektedir.

Netice itibâriyle hepimizin tecrübesi gösteriyor ki üslubun sertliği aynıyla karşılık almaktadır. İstihzâ etmek istihzâyâ maruz kalmakla sonuçlanmaktadır. İlmî kritik yaparken acımasızlık, kritik edilirken de acımasızca davranılmayı netice vermektedir. Bir âlimin, bir eserin itibarına bütünlükten yoksun ve parçacı değerlendirmelerle yapılan saldırı, dönüp dolaşıp bir gün saldıranın kapısını da çalmaktadır. O halde tevazu elden bırakılmamalı, yanılmış olma ihtimali her vakit nazara alınmalı, müminlerin kardeş olduğu unutulmamalı, nihâyet iman esaslarına ve muhkemâta taalluk eden meselelerde ümmetin ekseriyetinin hak üzere olduğuna ve yine

ekseriyetin batıda birleşmeyeceğine güven duyulmalıdır. Tabii ki bunların tarihselci perspektifle büyük ölçüde uyuşmayacağı da âşikârdır.

12. “Problemimi Bu Şekilde Çözüyorum” Söylemi

Öteden beri bazı kimseler İslâm’ın en temel kabullerini bile tahrip etmeyi göze alarak kendilerinin birtakım problemleri olduğunu ve bunları çözmeye çalıştıklarını iddia edegelmiştir. Öztürk’ün ifadelerine göre de Kur’ân âyetleri hakkında “Acaba Resûlullah’a mı ait?” diye düşündüren problem, âyetlerde Allah’a yakışmayacağını düşündüğü insanî duyguların bulunuyor olmasıdır. Peki, “problem çözme” söylemi yahut “Kendi problemimi bu şekilde çözüyorum.” iddiası, ilmî bakımdan altyapısı sağlam olsun olmasın her şeyi söyleme özgürlüğünü mü vermektedir? Başka bir deyişle, problemi çözme adına istediğim şeyi red, istediğimi kabul ederim şeklindeki yaklaşım meşrû mudur? Eğer İslâm dairesinde naslara sâdık kalma ve ilmî delillere göre muhakeme etme endişesi yoksa, bu soruya “hayır” şeklinde cevap vermek kolay görünmemektedir. Bu endişe yoksa, kişi “Problemlerim vardı ve bunları Allah’ı inkâr ederek çözdüm.” deme meşrûriyetine bile sahiptir. Ancak dini meselelerde, o dinin mümini olan kimselerin, iman ettikleri esaslarla çelişkiye düşmeden, delilli, hüccetli, muhakemeli ve her şeyden önce de saygılı bir yaklaşım tarzı sergilemesi gerekir. Dolayısıyla fikir hürriyetinin, biz Müslümanlara, iman ettiğimiz esasları gönlümüzce örseleme hakkı verdiğini söylemek mümkün değildir.

Farazi olarak her şey fikir süzgecinden geçirilebilir. Ehline malum olduğu üzere “Şöyle düşünersek şu sonuç çıkar”, “Eğer şöyle dersin şu şekilde cevap verilir”, “Eğer şöyle denilirse derim ki” gibi kalıp ifadeler İslâmî eserlerde, özellikle tefsir, kelâm ve fıkıh literatüründe mebzûl miktarda bulunmaktadır. Ulemâ hiçbir şeyi düşünmekten korkmamış ancak bir şeyi düşünmek, tefekkür etmek, farazi kıyaslarla meseleyi anlamaya ve anlatmaya çalışmak gibi süreçler ile bunları vaki ve mevcut kabul etmeyi birbirinden ayırabilmiştir. Öztürk’ün uyguladığı tarihselci yaklaşımda bu aşamaların geçildiği, Kur’ân metninin indirgendığı beşerilik ve sığılığın tefekkür edilmekten ziyade kabul edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kabul aşamasından sonra ise herşey ters mekanizma ile başa sarılmakta ve revize edilen inancın gerektirdiği perspektife göre tekrar dizayn edilmektedir.

13. Kaybettiğimiz Teslimiyet

Defaatle yazdığım ve söylediğim bir şeyi bu vesileyle tekrar etmek isterim. Biz Müslüman ilahiyatçılar olarak, dini meselelere yaklaşırken Müslümanca düşünme hassasiyetimizi ve teslimiyetimizi kaybetmiş durumdayız. İmanın esas umdesi teslimiyettir ve iman esaslarımızdan biri Kitaplara imandır. Herhangi bir Müslüman, on dört asırlık birikim ve tecrübenin sonucu olarak “Kitaba iman” denilince Allah katından gelen kelâma iman etmeyi anlamaktadır; Resûlullah’ın genel bir vahiy ışığında istediği gibi lafza döktüğü kelâma iman etmeyi değil. İman esaslarının aklî ve naklî delillerle teyit/tahkim edebildiğimiz yönleri olduğu gibi, öyle gerektiği için kabul edip teslim olduğumuz detayları da vardır. Şâyet bu teslimiyet olmasaydı; Arap dilinin ve belağatının inceliklerine vâkıf olmayan bizler, Resûlullah’ı, ashâbını, vahyin inişini, vahyi getiren Cebrâil’i ve hatta değil onu, herhangi bir meleği görmediğimiz halde Kur’ân’ın Allah kelâmı olduğuna iman edebilir miydik? O halde Kur’ân metninin lafız ve mâna bütünlüğü içinde Allah’ın kelâmı olduğuna iman eden Müslümanların bu imanını fazla bulup yadırgayan bazı Müslümanlar, kendilerinin Müslüman oluşlarının da örneğin ateistlere göre gâyet fazla ve gereksiz olduğunu düşünmelidirler. Zira kabul ve teslimiyet açısından değişen bir şey yoktur.

SONUÇ

Makalemizdeki analiz ve tenkide temel teşkil eden video, Prof. Dr. Mustafa Öztürk'ün "Tarihsel Kur'ân" anlayışının zihnî kodlarını ortaya koyması açısından fevkalâde faydalı ve istifâdeye medârdır. Anlaşılan o ki Öztürk'ün söylediği şey, teker teker bütün âyetlerin mânalarının Allah tarafından gönderilmiş olduğu değildir. Lafız-mâna konusunda, ümmetin üzerinde ittifak ettiği görüş bu olmamasına rağmen eğer böyle deseydi kelâmın sahibi yine Allah olacağı için çok büyük bir problem teşkil etmeyebilirdi. Oysaki Öztürk ikinci görüşe katıldığını beyân etmekte fakat başka bir şey söylemektedir, o da şudur: Vahiy adeta konu başlıkları olarak Resûlullah'a gelmiş, o da yere ve zamana göre uygun gördüğü şekilde Allah adına konuşmuş, kelâm eylemiştir. Yani örneğin tevhid hakikatinden bahsediyor diyebileceğimiz âyetlerin esas olan vahiy, tevhidin vazgeçilmez olduğu şeklinde gelen mâna vahyidir yoksa o âyetlerin anlamlarını kelimesi kelimesine, birer birer Allah göndermiş değildir. Böyle olunca Kur'ân metni Allah'a değil Resûlullah'a ait olmaktadır. Yani bir peygamber bile olsa neticede metin beşer kelâmı seviyesine indirgenmektedir. Zaten âyetlerin anlam itibarıyla ayrı ayrı geldiği kabul edilirse Öztürk'ün öne sürdüğü ve problem teşkil ettiğini savunduğu düğümler çözülmemektedir. Dolayısıyla videoda resmedilen Kur'ân tasavvuru, yine aynı videoda Öztürk'ün tanımladığı tarihsel Kur'ân anlayışı ile tutarlıdır. Ne var ki bu görüş ve Kur'ân tasavvuru; bütün diğer deliller yok sayılsa bile Kur'ân metninin bütünsel perspektifiyle uyumlu değildir. Kabul edilmesi ve benimsenmesi de mümkün görünmemektedir.

Diğer önemli nokta; 2018'in sonlarındaki yazılı beyanında "Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğu İslam dairesi içinde tartışmaya açık bir konu değildir." diyen Öztürk'ün, yine aynı günlerde çekildiği anlaşılan videoda, verdiği örneklerden sonra "Bu Allah dili olabilir mi?" demiş olmasıyla ortaya çıkan tezattır. Bu çelişkili ifadelerden ya bir kafa karışıklığı olduğu yahut söylemek istenilen şeyin açıkça söylenememe durumunun söz konusu olduğu sezinlenmektedir. Öztürk'ün tarihsellik anlayışının ise gazetede kiyle değil videodaki sözleriyle uyumlu olduğu âşikârdır. Bunu önceki yıllarda basılan yazılı birtakım beyanları da teyit etmektedir. Zira kendi ifadesiyle Kur'ân metninin tarihselliği yorum işi değil metnin yapısıyla ilgili bir iddiadır. Bu tarihsellik, metnin tarihle kayıtlı biri tarafından söylenmiş

olmasıyla mümkündür. Dolayısıyla mütekellim tarihten münezzeh olan Allah değil tarihle mukayyed olan Resûlullah'tır. Tekellüm ise, âyet anlamlarının ayrı ayrı gönderilmesiyle değil Resûlullah'ın konu başlığı mesâbesinde ve genel anlamda aldığı vahyi farklı zamanlarda ve uygun gördüğü şekillerde lafza dökmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu lafza dökme işi esnasında da onun beşerî halleri, sınırlılıkları ve zaafı kelâmı şekillendirmiştir.

Peki Kur'ân metni Resûlullah'a aitse ve onun heyecanı, nefreti, sevgisi, öfkesi, siyaseti gibi nice beşerî halleri bu metni belirlemişse; örneğin onu namazda okumanın, onunla ibadet etmenin, onunla akait esasları tespit etmenin, ondan fikhî kaideler çıkarmanın, onu ahlâkta ve adalette esas ittihaz etmenin, kısacası onu dünya hayatının nizamına eksen kabul etmenin gereği nedir? Bu bakış açısı, söylendiği gibi problem çözücü değil tam aksine yüzlerce problemi içeren bir sarmalı beraberinde getirici ve zihinlerdeki İslâm'ı temelden tahrip edici niteliktedir. Nitekim buna göre, İslâm'ın üzerine bina edilmiş olduğu asıl kaynağın hiç de güvenilecek bir metin olmadığını söylemek pekâlâ mümkündür. Servis edilen video konuşmasının bilumum İslâm düşmanı taifelere keyif verici oluşu tam da bundan dolayıdır.

Hayret verici şey şu ki ilmî açıdan herhangi bir asla ve esaslı delile dayanmayan bu görüşte, acaba filan âyet/ler Resûlullah'ın kelâmı olabilir mi vehminden yola çıkılıp bütün âyetlerin onun kelâmı olduğu sonucuna varılmaktadır. Oysaki vehim ve vesveseye konu olan hususların açıklamasını yapmak mümkündür ve bu açıklamalar yapılmıştır da. Kaldı ki faraza vehim oluşturan, şeytanın vesvese verebileceği bir âyet varsa buna mukabil on âyette Kur'ân'ın kelâmullah olduğu doğrudan veya dolaylı şekillerde teyit edilmektedir. Bunların tamamı nasıl görmezden gelinebilir? Bunun da ötesinde Kur'ân Müslümanlar için öncelikle kelâmullah olduğuna iman edilmesi gereken bir kaynaktır. İslâmî ilimlerde kaynak oluşu daha sonra gelir. İlmî tettebbuatta delillerin ağırlığını göz ardı etmemek esasken, bir Müslüman için delil bile denilemeyecek ölçüdeki bahanelerle iman ettiğimiz Kur'ân metninin bütününe beşerî kelâma indirgemenin neresi ilimle, tefekkürle, düşünceyle açıklanabilir? Maalesef takıntılı, hatta saplantılı tarihselciliğin son durağı bu olmasa da getireceği noktalardan birinin bu olduğu anlaşılmaktadır. İlim ehli tarafından önemsenmesi ve tenkit edilmesinin sebebi de budur.

Kanaatimce Öztürk'ün emekli olmaması mevcut tartışmanın netleşmesi açısından daha iyi olurdu. Lâkin taşıdığı anlaşılan bardak sadece sosyal medya tepkileriyle dolmuşa benzememektedir. Durum daha ziyâde, kökleri çok daha derinlerde, hatta çocuklukta ve gençlikte bulunabilecek bir bıkınlık portresi arz etmektedir. Dolayısıyla son gelişmeler, keşke bir şey vesile olsa da biraz köşeme çekilsem psikolojisinin hâkim olduğunu düşündürmektedir. Bu arada kendisini yıpratın ve usandıran en büyük etkenlerden biri de muhtemelen tarihselci yaklaşımın ortaya çıkardığı ilişkiler yumağıdır. Belki de konu ile ilgili herhangi bir açıklama yapmaya gerek duymadığını belirtmesinin sebebi de budur. Bununla birlikte Prof. Dr. Öztürk'ün balık avlayıp fındık toplayacak bir insan olması da mümkün görünmemektedir. Muhtemelen bir müddet kafa dinledikten sonra farklı bir pozisyonda ve yeni bir enerjiyle geri dönecektir. Kanaatimce de dönmeli ve söylemek istediğini apaçık söylemelidir. Eş zamanlı olarak ilmî çerçevede verilen cevaplara ve yapılan tenkitlere tahammül etmek de ilim yolunun olmazsa olmazıdır. Nihâyetinde ağızdan çıkan söz de kaleminden dökülen yazı da sahibini bağlamaktadır. Ya konuşmayacak yazmayacağız yahut eleştirilere katlanacak, cevap verecek, geri dönütlerle kendimizi geliştirecek, gerekli tashih ve revizelerle yolumuza devam edeceğiz. Aksi takdirde mukadder olan tek ihtimal marjinalleşmektir.

Son olarak; eğer bir mesele ilmî kriterler çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılıyorsa, bu ancak bir bütünlük içinde yapılabilir. Aksi takdirde bir taraf sözde tamir edilmeye çalışılırken mevcut naslar, deliller, ilmî veriler görmezden gelinerek on yerde tahribat yapılıyorsa, bunun bilimsel etikle ve akademik disiplinle bağdaşır bir tarafının olduğu söylenemez. Bunun olmadığı yerde, ortaya atılan fikirlerin ilmî çerçevede hesabını vermeksizin ve delillere dayanan ilmî muhakemeyi gözetmeksizin “Ben böyle inanmak istiyorum ve böyle inanıyorum!” şeklinde keyfî bir tavır ortaya çıkacaktır. Bu durumda konu ilmî tartışma olmaktan çıkıp karşıt bir inanç ve ideolojiye dönüşecek, muhataplara da “Öyleyse yolun açık olsun” temennisinden gayrı bir söz düşmeyecektir. Şüphesiz ki her şeyin en doğrusunu Allah Teâlâ bilir.

